

6. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя [Текст] – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов. – 2004. – С. 26.

Надійшла до редколегії 14.09.2009

УДК 374.1(048)

Демідова В. Л.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розкрито умови цілісного впливу всіх виховних факторів на особистість учня, використання різноманітних форм і методів в організації позакласної дозвіллевої діяльності дитини, розвитку культурних потреб особистості. Ключові слова: професійна готовність, навчально-виховний процес, культурні потреби, творча особистість, педагогічна творчість, дозвіллева діяльність.

Демидова В. Л. Подготовка будущего учителя к организации досуговой деятельности как педагогическая проблема. В статье раскрыты условия целостного влияния всех воспитательных факторов на личность ученика, использования разнообразных форм и методов, в организации внеклассной досуговой деятельности ребенка, развития культурных потребностей личности. Ключевые слова: профессиональная готовность, учебно-воспитательный процесс, культурные потребности, творческая личность, педагогическое творчество, досуговая деятельность.

Demidova V. L. The prepare future teacher to organization of leisure activity as a pedagogical problem. In the article the terms of the integral influencing of all educate factors are exposed on personality of student, use of various forms and methods, in organization of extracurricular leisure activity of child, development of cultural necessities of personality. Key words: professional readiness, educate- forming process, cultural necessities, creative personality, pedagogical creation, leisure activity.

Національна доктрина розвитку освіти спрямована на формування творчої особистості, здобуття дітьми та підлітками додаткових знань, умінь та навичок за інтересами, допрофесійну підготовку та професійне самовизначення, підготовку їх до соціально-громадської діяльності. У державних та міжнародних документах з проблем вищої освіти наголошується на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовленої до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, розвитку її інтелектуального та культурного потенціалу. Вирішення цієї проблеми в сучасних умовах вимагає від учителя глибокого усвідомлення особистісно орієнтованої парадигми освіти, творчого підходу до організації навчально-виховного процесу [1; 3]. Професійні педагоги мають бути такими вповноваженими суспільства, держави, які не лише здійснюють свої основні функції, а й виступають організаторами та ініціаторами педагогічної просвіти всіх, кому тією чи іншою мірою належить займатися вихованням і освітою в різних сферах життєдіяльності людей. За умов соціально-економічних змін в Україні, відродження національної системи освіти особливого значення набуває формування духовної культури молоді. У Національній доктрині розвитку освіти наголошується, що одним із пріоритетних напрямів реформування освіти визначається підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку. Цим зумовлено підвищення вимог щодо професійних та особистісних якостей сучасного вчителя. Його статус і роль визначаються професійною підготовленістю, сформованістю його професійно-педагогічних якостей, серед яких уміння організувати позашкільну діяльність учнів посідає особливе місце [4; 8].

Проблема підготовки майбутнього вчителя до організації позашкільної діяльності учнів у вищому навчальному закладі є комплексною, її фрагментарне вивчення здійснюється філософами, соціологами, педагогами, психологами. Головна роль у підготовці майбутнього вчителя до організації позакласної дозвіллевої діяльності старшокласників належить викладачеві педагогічного вищого навчального закладу, його професійно-педагогічній майстерності, ерудиції та культури. Логіка виховної діяльності викладача при підготовці майбутніх учителів до організації позакласної дозвіллевої діяльності старшокласників та формування в майбутніх педагогів компетентності та професійної готовності визначає такі професійні якості викладача ВНЗ: любов і відданість Україні, почуття гордості за славне історичне минуле нашого народу, виявлення й упровадження його

традицій; діяльне ставлення до життя, боротьба за успіх перебудови й оновлення школи, активна участь у роботі громадських формувань; ініціативне, самостійне і творче вирішення виховних справ; порядність, працьовитість, вихованість, доброзичливість, гуманізм, чуйність до оточуючих, вірність обов'язку, впевненість у правоті своєї справи, відвертість, щирість у спілкуванні зі студентами, вимогливість до себе й до інших; стійкість політичних і моральних ідеалів, здатність відстоювати власні переконання, послідовна їх реалізація у виховних справах; здатність брати на себе відповідальність за рішення у сфері виховної діяльності, вміння нестандартно мислити, втілювати в життя виховні ідеї, організовувати студентів на реалізацію наміченого; готовність і здатність до колективної діяльності, усвідомлення особистих інтересів у тісному зв'язку з інтересами студентського колективу, вміння рахуватися з думкою членів колективу й відстоювати власну думку; доброта, увага, сердечність, здатність до співчуття, готовність прийти на допомогу студентові; уміння постійно підтримувати спокійний, доброзичливий тон у спілкуванні зі студентами; широкий кругозір, культура поведінки, праці, побуту й мислення; розуміння й знання літератури, музики, мистецтва в їх багатогранних проявах, уміння цінувати високі досягнення української та світової культури, володіння добрим смаком, уміння бути в центрі культурного життя; володіння психологічними основами виховного процесу; педагогічний такт, уміння з повагою сприймати будь-яку протилежну думку, неординарний вчинок, уміння сперечатися, аргументовано відстоювати власну точку зору; терпимість, стриманість і спокій у стосунках зі студентами; пошук нових шляхів вирішення завдань, які стоять перед системою виховної роботи, нетерпимість до шаблону, рутини, формалізму, безініціативності, здатність до оригінальних, нестандартних рішень [6].

Формування в майбутніх учителів професійної компетентності до організації позакласної дозвілєвої діяльності старшокласників буде успішним у разі діалектичного взаємозв'язку опанування результатів, опрацювання педагогічних норм, правил, принципів, форм та таке інше; їх розкриття особистісного сенсу, опанування способів теоретичної та практичної діяльності, за допомогою яких вони створювалися, та використання для перетворення педагогічної реальності, участі у створенні нових педагогічних цінностей [2]. На відміну від традиційного підходу до навчально-виховного процесу ця модель створюється на основі суб'єкт-суб'єктної позиції, за якої дитина виступає як суб'єкт пізнання та спілкування. Мета, яку реалізує особистісно зорієнтована навчально-виховна модель, – розвиток особистості школяра з урахуванням його можливостей і схильностей. Стратегія поведінки педагога за такої моделі полягає у створенні таких ситуацій, які сприяють максимальному розкриттю можливостей індивідуального зростання школяра, стимулюють його внутрішні сили до творчого саморозвитку й самовдосконалення. Опора на особистісно зорієнтований підхід створює умови, за яких кожен вихованець у самому собі та в інших бачить індивідуальність, поважає власну гідність та гідність інших. Особистісна позиція педагога полягає в гуманістичному ставленні до дитини як до найвищої цінності, як до мети, а не як до засобу.

Особистісно-зорієнтований навчально-виховний процес будується у формі співпраці вчителя з учнями за типом „дорослий – дорослий”. Тут дорослий і дитина потрапляють у рівноправну позицію: дитина отримує можливість проявляти самостійність мислення, незалежність, здатність до вибору, тобто якості дорослого [7]. Особистісно-зорієнтований підхід у навчально-виховному процесі здійснюється найефективніше, якщо: в кожному учневі вчитель бачить неповторну індивідуальність; педагог спирається на емоційну сферу дитини, розвиває її гуманістичні почуття; вчитель вводить учнів до різноманітних педагогічних ситуацій особистісного вибору, співпереживання гарантованого успіху, авансованої довіри, творчості тощо; активно впроваджується особистісно зорієнтоване спілкування, а саме: особистий контакт з учителем, утвердження людської гідності, підтримання в дитини бажання прилучатися до світу людської культури, гармонізація „хочу”, „вимагають”, „можу”, реалізація своєї індивідуальності й неповторності; забезпечується звернення дитини на саму себе (дитина має навчатись осмислювати власні бажання, прогнозувати наслідки своїх дій та вчинків, узгоджувати цілі власної діяльності та поведінки із засобами їх досягнення); забезпечується орієнтація на виявлення власних моделей учіння школяра, тобто найбільш ефективних для нього способів пізнання дійсності; вихованцеві надається можливість свободи вибору того виду діяльності, де він може реалізувати себе як

індивідуальність (свої інтереси, потреби, здібності); буде сформоване комунікативне ядро особистості педагога: вміння співпереживати учневі, співчувати йому, виявляти доброзичливість.

Розвинена в педагога здатність до децентрації й рефлексії (вміння ставити себе на місце учня, узагальнене вміння заглиблюватись у свій психічний світ, у особливості своєї індивідуальності, спілкування з учнями) сприяє встановленню паритетної позиції (позиції „на рівних”) з учнем [2]. Викладач педагогічного вищого навчального закладу повинен формувати професійну готовність майбутнього вчителя до організації позакласної дозвілєвої діяльності старшокласників. Це передбачає: високий рівень сформованості національної самосвідомості, знання народних культурно-історичних традицій, морально-етичної спадщини, історії й сучасного буття; високий рівень професійної підготовки, бездоганне володіння українською мовою, прагнення до постійного самовдосконалення; любов до дітей і високу педагогічну культуру; досконале володіння дидактичними, організаторськими, комунікативними, перцептивними, сугестивними, науково-пізнавальними здібностями; розвинуту власну спостережливість, педагогічну уяву, оптимізм, вміння відчувати та позитивно впливати на емоційний стан старшокласників; розвинуті вміння мовної культури: вміння чітко формулювати та точно, дохідливо, образно, емоційно передавати власні думки.

Майбутній учитель-організатор повинен знати: сутність і закономірності розвитку особистості, анатоמו-фізіологічні, психологічні та вікові особливості вихованців; діагностику й методи визначення рівнів вихованості старшокласників; методи аналізу ефективності педагогічного управління процесом різностороннього формування особистості; теорію і методику національного виховання, естетичного виховання в позакласній дозвілєвій діяльності старшокласників, специфіку роботи класного керівника, вихователя школи-інтернату та дитячого будинку, вихователя громадських дитячих організацій, виховної роботи в юнацьких клубах за інтересами в дозвілєвій час старшокласників та позакласних виховних закладах; принципи, форми та методи організації позакласної дозвілєвої діяльності старшокласників.

Учитель-організатор позакласної дозвілєвої діяльності старшокласників повинен уміти: визначити конкретні завдання виховного впливу, виходячи із загальної мети національного, естетичного виховання, рівня вихованості старшокласників і умов навколишнього середовища; володіти методами й формами педагогічної діагностики та педагогічного прогнозування, рівня вихованості колективу старшокласників і особистості в їх єдності; володіти методами позитивного впливу на старшокласника та управління юнацьким колективом; формувати гуманні стосунки зі старшокласниками в позакласній дозвілєвій час на рівні співробітництва, партнерства, з урахуванням національних традицій, соціального оточення; налагоджувати постійні педагогічні стосунки з батьками старшокласників; вести педагогічну пропаганду, домагаючись єдності виховної діяльності школи, позашкільних установ, сім'ї та громадськості; організувати з підлітками, молоддю різні види виховної роботи: навчальну, трудову, ігрову, природоохоронну, дозвілля дітей, гуртки художньої самодіяльності, спортивні секції, попереджувати дитячий травматизм, працювати з юнаками, які потребують підвищеної педагогічної уваги; сприяти самовихованню учнів, саморозвиткові їх суспільно-цінних якостей і створенню умов для самореалізації старшокласника як неповторної індивідуальності; уміло використовувати у виховній роботі духовні надбання народу, усну народну творчість, культурно-історичні традиції української етнопедагогіки.

Викладач вищого педагогічного навчального закладу повинен формувати в майбутнього вчителя, який організовує позакласну дозвілєву діяльність старшокласників, креативну (творчу) особистість. Проблема творчої особистості є найголовнішою при вивченні творчості й педагогічної творчості зокрема, тому визначенню творчої особистості у філософській, педагогічній та психологічній літературі приділяється значна увага [6; 7]. Якщо ми ставимо собі за мету розвивати творчу сутність майбутнього вчителя, його готовність до організації позакласної дозвілєвої діяльності старшокласників, то ми повинні чітко уявляти: що ми розуміємо під творчою особистістю; яка її структура, тобто які саме якості особистості можна віднести до творчих; які педагогічні дії майбутнього вчителя в процесі позакласної дозвілєвої діяльності старшокласників призводять до розвитку творчих якостей учнів старших класів. Без цього свідомо й цілеспрямована діяльність викладача в напрямі творчого розвитку студентів педагогічних вищих навчальних закладів неможлива.

Ще однією складовою у формуванні готовності до організації позакласної дозвілєвої діяльності старшокласників є гуманізація цього процесу. Історія свідчить, що в критичні періоди свого розвитку цивілізоване людство завжди звертається до моралі, гуманізму, культури, вбачаючи в них реальний шлях свого виживання й майбутнього розквіту. Справді, розв'язати свої складні проблеми наше суспільство не зможе, не подолавши глибоких моральних криз, не пройшовши морального відродження. Без пробудження совісті, обов'язку, людяності та відповідальності, оздоровлення морально-психологічного клімату в навчальних колективах не можна розраховувати на докорінні зміни в найрізноманітніших сферах нашого життя.

Гуманізм – це вираження людяності в усіх різноманітних проявах людської поведінки. Людяність спрямована на розвиток усього розумного, що сприяє життю, а також на оберігання й захист життя людини як цінності. Гуманізація відносин – це той „логічний центр” загальної системи педагогічної науки, якою може бути сконструйовано вирішення проблем формування особистості, її духовного світу, регуляції поведінки людей, ефективну систему виховання. Оволодіння культурою спілкування – це необхідна умова гуманізації людських взаємин, оскільки, як відомо, ігнорування законів спілкування створює небезпеку знелюднення, втрати загальнолюдських і гуманістичних цінностей. Доброзичливість, уміння поставити себе на місце іншого, зрозуміти його, поводити себе порядно й благородно – гарантія контактності в спілкуванні, умова формування гуманного ставлення до людей. Цього послідовно й цілеспрямовано потрібно вчити школярів. З цією метою застосовуються психологічні практикуми й тренінги спілкування з розвитку в учнів комунікативних умінь, науково-популярні тести, опитувальники, вправи, спостереження за повсякденною поведінкою оточуючих людей [1].

Система позакласної дозвілєвої діяльності повинна мати певні ознаки. Насамперед, вона є найважливішою частиною загальної системи виховання підростаючого покоління, однією з ланок навчально-виховного процесу, здійснюваного школою. У той же час усі елементи позакласної дозвілєвої діяльності мають забезпечувати досягнення єдиної мети, поставленої перед нею. Взаємодія та взаємопроникнення елементів системи – об'єктивна необхідність. При цьому відсутність будь-якого елемента неминуче призводить до руйнування усієї системи. Разом із цим їй властиві динамізм, внутрішній рух, адже рік від року змінюються завдання, ускладнюються зміст, структура, методи виховної роботи, до того ж і сама виховна діяльність передбачає безперервний розвиток і вдосконалення. Нарешті, системі позакласної дозвілєвої діяльності властиве поєднання управління й самоуправління: головними завданнями, самою сутністю педагогічного керівництва нею є розвиток і допомога в реалізації ініціативи та самодіяльності учнів.

Здійснювати ефективне керівництво системою вчитель-організатор може лише тоді, коли в нього є чітке й правильне уявлення про неї. Між тим у практиці й досі відсутнє єдине розуміння системи. Одні її розуміють як послідовність справ у роботі, інші – як періодичну повторюваність заходів, треті ототожнюють її з розвитком усіх напрямків діяльності тощо. Наслідки таких різних поглядів однаково негативні. По-перше, не маючи загального уявлення про систему, викладачі-організатори займаються частковими питаннями, не бачачи зв'язку та взаємозалежності окремих частин, елементів, напрямків, ланок позакласної виховної роботи, так і не дійшовши до осмислення всієї діяльності в цілому. По-друге, якщо побудова системи й досягається, то, головним чином, методом проб і помилок, тобто ціною значних витрат сил і часу, хоча при наявності відповідних знань можна, працюючи цілеспрямовано, досягти високої ефективності набагато швидше, з мінімумом помилок та виснажливих перевантажень. Але все це стає можливим у разі здатності особистості до концентрації емоційних зусиль, спрямованих на досягнення мети, саморозвиток, самоосвіту. Крім того, особистість має усвідомлювати цінності культури й оволодіти системою знань, умінь та навичок організації позакласної дозвілєвої діяльності. Отже, тільки за умов цілісного впливу всіх виховних факторів на особистість учня, використання різноманітних форм і методів в організації позакласної дозвілєвої діяльності дитини можна очікувати ефективного розвитку культурних потреб особистості.

Література

1. Бех І. Педагогічна культура і розвиток соціальної зрілості особисті вчителя / Бех І., Радул В. // Наукові записки. Випуск 32. Ч.1. Серія «Педагогічні науки». – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 2001. – С. 12-17.

2. Білоусова В. О. Теорія і методика гуманізації відносин старшокласників у позаурочній діяльності загальноосвітньої школи: Монографія / В. О. Білоусова. – К.: ІЗМН, 1997. – 192 с.
3. Вульфів Б. З. Организатор внеклассной и внешкольной воспитательной работы / Вульфів Б. З., Поташич М. М. – К.: Рад. школа, 1984. – 214 с.
4. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова та ін. – К.: Богдана, 2003. – 520 с.
5. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
6. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навч.-метод. посібник / Ред. рада В. М. Доніна та ін. – К.: Освіта, 1996. – 179 с.
7. Семашко А. Н. Система и принципы эстетического воспитания студенчества // Эстетическое воспитание студентов / Под ред. М. Ф. Овсянникова. – М.: Просвещение, 1980. – С. 70-77.
8. Сухомлинский В. А. Методика воспитания коллектива. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.

Надійшла до редколегії 28.09.2009

УДК 37.004.9

Боть О. М., Луценко Г. В.

АВТОМАТИЗОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розглядаються особливості розробки автоматизованої інформаційної системи дистанційної підтримки навчальної дисципліни. Представлено проект такої системи створеної засобами UML у середовищі Rational Rose. Ключові слова: автоматизована інформаційна система.

Боть О. Г., Луценко Г. В. Автоматизированная информационная система дистанционной поддержки учебной дисциплины. Рассмотрены особенности разработки автоматизированной информационной системы дистанционной поддержки учебной дисциплины. Предложен проект такой системы, разработанный с использованием UML в среде Rational Rose. Ключевые слова: автоматизированная информационная система.

Bot O. G, Lutsenko G. V. Automatic informative system of distant help of educational course. The peculiarities of the design of the subject remote assistance computer-aided information system are considered. The project of such system developed by using the UML and programming environment Rational Rose. Key words: automatic informative system.

У наш час неможливо уявити роботу викладачів та студентів без використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Серед доступних підходів особливе місце за існуючими можливостями і за перспективами впровадження посідають технології, що ґрунтуються на роботі з веб-додатками. Дійсно, у процесі роботи з навчальною дисципліною (як для викладачів, так і для студентів) на одне з цільних місць виходить проблема швидкого обміну інформацією. Зрозуміло, що поняття інформації надзвичайно обширне. У нашому випадку мова йде, наприклад, про навчально-методичні матеріали, завдання на семінарські, практичні заняття та лабораторні роботи; індивідуальні завдання на розрахункові роботи, теми рефератів, сповіщень, курсових робіт; питання, що виносяться на самостійне опрацювання і т.д. Приведений вище перелік є далеко не повним, і це при тому, що перераховувалися матеріали, які надходять тільки з боку викладача. Ще можна додати оголошення, відповіді на запитання, що найчастіше виникають в студентів, вимоги до дисципліни, питання, що виносяться на модульний контроль, тестування і т.д. Студенти, в свою чергу, можуть відправляти звіти про виконання лабораторних робіт (згідно визначеного графіку), переглядати і „скачувати” всі доступні матеріали.

Звичайно, працюючи з комп'ютерами університетської мережі завжди можна „організувати” папку, яка міститиме всі матеріали, потрібні для студента (такий підхід реалізовує переважна більшість викладачів фізичного факультету Черкаського національного університету). Проте, залишається відкритим питання доступу до викладених ресурсів (власне, і запитання, а як їх можна викладати) поза межами університетської мережі. Логічною відповіддю на це запитання є використання мережевих технологій доступу, які дозволяють ефективно працювати з матеріалами навчальної дисципліни з будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернету.